

סימן מג

האם צריך לעודד סדור חופה וקדושין למי שאינם שומרים על טהרת משפחה

שאלה

א) במצב הנורא של פריקת עול של דורנו האם עדיף שמי שאינו שומר תורה ומצות לא יסדרו לו חופה וקדושין וזה מכיון שיש חלק מהם שאינם מאמינים במושג קדושין על פי התורה ועושה זאת מחמת חוק המדינה וממילא אינו מכין לקדש את אשתו והברכות שמברכים ברכת אירוסין ונישואין לכאורה הם ברכות לבטלה ואין כאן טענה שהקדושין חלים כמו בנותן גט בכפיה ואומר רוצה אני כי שם הכפיה בשוטים או איום על כפיה בשוטים ואומר רוצה אני נחשב זה כמגרש ברצון כביאור הרמב"ם כי בפנימיותו רוצה לעשות מה שצותה אותו התורה אך כאן אולי אין גדר זה והכל הוא רק כטקס בעיניהם כי חוק המדינה אינו נקרא כפיה בשוטים כי יכולים להגשא נישואי קפריסין וכדו'

ב) לפי האמור בסעיף א' יש אולי חשש שבעת הקדושין כיוון לקדש אשתו כי אולי זה מתקבל יותר בשכלו ובעת הגירושין אינו מכין לגרש אותה בגט אלא עושה כן מכיון שרוצה להתפטר מקשר האישות ומכיון שאין כאן איום על כפיה בשוטים אין כאן הגדר של רצון לגרש ואין לומר שזה שאינו מתכוין לגרש הוא דברים שבלב מכיון שהיום מי שאינו שומר מצות יודעים העדים שיש חלק גדול ואולי הרוב שאינם מאמינים רח"ל בפעולת הגט להתיר את קשר הנישואין וחסר בכונת הגירושין וזה גם סיבה שלא לקדש אותם מכיון שאם יהיה צורך לאחר זמן בגט יהיה שאלה על הגט ובפרט היום שאחוז המתגרשים גבוה ומתקרב לחמשים אחוז או שנאמר ממה נפשך אם מאמין שיש קדושין מאמין שיש גירושין ואם אינו מאמין בגירושין גם הקידושין לא חלו

ג) יש חשש גדול שלא ישמרו על דיני התורה של איסור אשת איש וכן כאשר בני הזוג

מסתכסכים ונפרדים עד שיחליטו מה המשך דרכם קורה שכל אחד בוחר לו בן זוג או בת זוג לנסות דרך אחרת דרך עקש ובפרט כאשר יש כבר החלטה של בני הזוג על גירושין ויש עיכובים עד שיוכרע גורל חלוקת הרכוש ושאר ענינים הכרוכים בגירושין ועיכוב זה נמשך בדרך כלל חודשים רבים ובמקרה כזה לדאבוננו נפרצה הפירצה שהרבה מהם בוחרים להם כבר חיי חטא בפרהסיא ומעשה שהיה אצלנו בבית הדין שבאו בני זוג וקנים לבית הדין על מנת שנסדר להם גט וסיפרו לנו בלי שמץ בוששה שנפרדו לפני עשרים שנה בהסכמה וכל אחד חי לו את חיי אישות שלו עם בן ובת זוגו שבחר לו חיי איסור ועכשיו שהם הזקינו רוצים לסדר רשמית את הפירוד שלא יהיה בעיות עם הירושה שלהם

ד) בפרט בארה"ב וכן בשאר מדינות חו"ל שיש ריבוי זוגות שנישאים בחו"ק אצל רב אורתודוקסי ונפרדים ללא גט בגירושין אזרחיים ואח"כ שוב מתחתנים באיסור אשת איש

ה) היום שרוב רובם של משפטי הגירושין נחתכים בבתי דין למשפחה הפוסקים לפי ערכאות ובאים לבית הדין רק לסידור גט ושם בהרבה מקרים יש חשש חמור שלוחצים על הבעל לתת גט באיומים של מזונות מוגדלים ושאר איומים שעל פי הלכה יכול להיות שהגט מעושה שלא כדין ואם לא נסדר קדושין לבני הזוג לא יכנסו לספק חמור של התרת אשת איש לשוק בגט מעושה

ו) היום שבתי הדין הרבניים נוהגים בסנקציות בכדי לאלץ הבעל לתת גט גם כאשר אין דין של כפית גט כגון שלילת רשיון נהיגה סגירת חשבונות בנק וסומכים על המובא ברמ"א בסי' קנ"ד סעיף כ"א בשם ר"ת ולפעמים יכול להיות בשגגת בית הדין שסנקציות אלו עלולים להיות

ככפית גט שלא כדין

(ז) יש מקום לדון אולי יש כאן משום מסייע לדבר עברה בזה שרוב מחתן אותם והגם שאם רב לא יחתן אותם ינשאו אזרחית מ"מ דין איסור מסייע לדבר עברה יש גם כאשר נותנים יין לנזיר אשר הנזיר יכול להגיע אל היין מבלי הסיוע

(ז) אולי מכיון שבני הזוג מתכוונים לחיות בלי טהרת המשפחה הוי כמברך על הפרשת חלה בעיסה שנעשתה מקמח גזול שעל זה נאמר בוצע ברך ניאץ ה' ואין מקום לברך ברכת אירוסין ונישואין במקום שידוע שיהיו כאן חיי חטא רח"ל

תשובה

(א)

[אח"ח 1234567]

היום רוב הציבור מאמינים בה' ית' אלא שחסר להם אמונה שתביא אותם לקיום מצות ובאותו רגע שעומד לקדש אשה או לגרש אשה ועושה מה שמצוים לו הרבנים לעשות יש מקום להניח שמתכוונים שפעולתם תפעל וממילא לכאורה יש לומר שאפילו אם איש מסוים אין לו הכונה הצריכה לכאורה הוי דברים שבלב דלא הוי דברים אך לכאורה יש לחלק שאלה שלפנינו מקנינים כי שם המעשה קנין פועל את הקנין ואפילו אם יש לו כונה הפוכה אמרינן דברים שבלב לא הוי דברים משא"כ בנדוננו שיש כאן דין קידושין או כריתות ולכאורה בלי כונה לזה מה שייך לומר דברים שבלב לא הוי דברים שהרי הכונה שבלב עושה את מעשה האישות או הכריתות וכאשר אין כונה איך נעשה כאן המעשה ולגבי גרות כתב בשו"ת בית יצחק ח"ב יו"ד סי' ק' וז"ל ומוכח שעכ"פ בעי שיקבלו בלב שלם המצוות משא"כ אם מגייר רק לפניו ולבו כל עמו להחזיק במצוות ואנו יודעים כוונתו...לא הוי גר כלל ולא שייך בזה דברים שבלב אינם דברים וכיון שאומר בפה שמקבל עליו עול מצוות מה לנו וכוונתו וכו' מה שמגייר ומקבל עליו עול מצוות ואם בלבו שלא יקיימם רחמנא לבא בעי ולא נעשה גר עכ"ל והביאור בדבריו שמכיון שבלי כונת קבלת מצוות חסר במעשה הגרות לא שייך בזה הדין דברים שבלב לא הוי דברים כי מ"מ כמאן דעביד לא אמרינן ומכיון שידוע לנו שלא קבל מצוות על

עצמו בלב חסר כאן במעשה הגרות ולא חלה הגרות

וז"ל המג"א או"ח סי' קפ"ט ס"ק א'...דמומר אינו בן ברית כמ"ש התוס' בסנהדרין דף ע"ב וקשה דא"כ למה כתב רמ"א באבן עזר סי' קמ"א סס"ג דמומר דינו כפסול עדות דאורייתא משמע דאם נתקיים הגט בחותמיו מותר לשלחו ע"י מומר לכולי עלמא תיפוק ליה דאינו נעשה שליח משום דאינו בן ברית וכדאיתא בגיטין דכ"ג ע"ב וי"ל דהתוס' מיירי במומר להכעיס...ובא"ע אפשר דרמ"א מיירי בלתיאבון וצ"ע עכ"ל ושם בתוס' מדובר ששואלים את העדים אי ידוע להם שהנהרג היה בן ברית ובחידושי אבן העזר הנדפס על גליון השו"ע שם הביא את המג"א ולאחר זה כתב וז"ל וכן בספר בית שמואל כתב דלדעת התוס' באמת אין מומר נעשה שליח ודבריהם תמוהים דהא בתרומת הדשן בסי' רל"ז מבואר דמומר יכול לעשות שליח להוליד גט לאשתו והביא כן בשם תשו' קדמאי ובתראי דהיה פשוט בעיניהם דמומר עושה שליח הולכה רק חששו שמא יחזור ויבטל אחר כך ואי לאו דבן ברית הוא איך עושה שליח ודברי התורה"ד הביא בשו"ע סי' ק"מ עכ"ל

ברמ"א יו"ד סי' רס"ד סעיף א' לאחר שהביא דעת יש אומרים דלאחר מילת עכו"ם צריך לחזור ולהטיף דם ברית כתב וז"ל מומר לכל התורה כולה או שהוא מומר לערלות דינו כעכו"ם עכ"ל ובביאור הגר"א שם הביא מהספרי ריש פ' ויקרא מכס להוציא את המומרים והספרי מדבר לגבי קרבנות שמומר פסול להביא קרבן ונלמד מהספרי שאינו בן ברית גם לגבי מילה ולכאורה נראה שזה דרשא דאורייתא ולפי זה דרוש ביאור איך מומר נעשה שליח לגירושין וכן איך יכול לגרש ומדוע לא נחשוש שאינו מכיון לשם גירושין שהרי אפילו כאשר ישראל שאינו מומר נותן גט לאשתו צריך לומר לה הרי זה גיטך ואם אמר לה איני אישך מובא בשו"ע אה"ע סי' קל"ו סעיף ג' יש מי שאומר שאינו גט אפילו היה מדבר עמה על עסקי גיטה ויש מי שאומר שאם היה מדבר עמה על עסקי גיטה הוי ספק מגורשת ומדוע לא נחשוש שחסר במומר כונת גירושין שהרי אינו מאמין בכל ענין הגירושין ובגמרא בגיטין כ"ג ע"א לגביה כתיבת גט לשמה ע"י נכרי עכו"ם לדעתיה דנפשיה עבד וא"כ איך מכשירים גט של מומר הרי בשו"ע אה"ע סי' ק"כ נפסק שהגט צריך

[אוצר החכמה]

שיכתבנו הבעל או שלוחו ויעויין שם בב"ש ס"ק א' שזהו לשון הטור וביאר הב"י שהכונה שהסופר הוא שליח הבעל ושליח האדם כמותו ושם הביא דעת התוס' דאין צריך שליחות לסופר אך צריך הבעל לצוות לסופר לכתוב משום שכשלא צוה חסר בלשמה של הגט ומניין לנו שיש למומר כונה לשמה ומניין לנו שיש לו כח לתת דין לשמה בגט ובשו"ע יו"ד סי' ב' סעיף ה' כתב וז"ל מומר להכעיס אפילו לדבר אחד או שהוא מומר לעכו"ם או לחלל שבת בפרהסיא או שהוא מומר לכל התורה אפילו חוץ משתים אלו דינו כעובד כוכבים עכ"ל והש"ך שם ס"ק ט"ז כתב וז"ל... ומשמע דעת המחבר שהוא כעובד כוכבים ממש ושחיטתו נבלה מדינא וכן משמע בר"ן וכן באר אחרונים ובפרישה סט"ז והכי משמע נמי מדברי התוס' והרא"ש שכתבו מדכתיב וזבחת ואכלת ילפינן מה שאתה זוכה אתה אוכל כלומר אותו שהוא בר זבחה לאפוקי עובד כוכבים ואוכל נבלות להכעיס עכ"ל משמע דמומר להכעיס מימעט מקרא כמו עובד כוכבים דלא כהב"ח שכתב דשחיטתו אינה אסורה אלא מדרבנן ואינה נבלה בו' בלא ראייה ועיין לקמן סי' קנ"ח סעיף ב' דמומר להכעיס הוי אפיקורס ובאפיקורס כתב רמב"ם פרק ד' דהרי הוא כעכו"ם ושחיטתו נבלה ובפתחי תשובה שם כתב בשם התת"ס סי' א' שדעתו כהב"ח

ולכאורה צריך לחלק במומר בין מצוות כגון שחיטה או הבאת קרבן או מילה שלומדים מפסוקים למעט מומר משא"כ גיטין וקדושין מכיון שהרי קושר עצמו בברית עם בת ישראל והרי כאשר נעשה מומר לא פוקעים הקדושין והרי התורה דרכיה דרכי נועם וכמובא בגמרא סוכה ל"ב ענף עץ עבות... ואימא הירדוף אמר אביי דרכיה דרכי נועם וליכא רבא אמר מהכא האמת והשלום אהבו וברש"י שם ז"ל דרכי נועם והאי מיברז בריז את הידים כקוצים שראשי עליו עשויין חדין כמחט האמת והשלום אהבו וזה לא אמת ולא שלום שהוא עשוי לסם המות עכ"ל ולכן אי אפשר לומר שהמצוה ליטול ענף עץ עבות הוא באופן שנוגד את הדרכיה דרכי נועם ואת האמת והשלום אהבו ואם מומר לא יוכל לגרש אשתו יהיו בנות ישראל עגונות כאשר הבעל נעשה מומר ולכן בהכרח לומר שיש כאן דין מיוחד שהתורה לא הפקיעה מומר את הכח לגרש את אשתו ולעשות שליח וממילא גם יכול להיות שליח לגרושין ומכיון שנותן גט ומצוה לסופר מה

(ב)

מה שהעלנו הבעיה החמורה של התנהגות של פריצות גם כאשר אין מתגרשים שלדאבוננו יש המסכימים לחיות חיי הפקר עם מי שלבו חפץ וזה בהסכמת שני בני הזוג ויש מודעות גדולות ברחובות על סופי שבוע של חיי הפקר של זוגות שמתאספים לדבר עברה אולם אלו המופקרים בפרהסיא הם מיעוט גם אצל העולם שהתרחק מדרך התורה אך שלא בפרהסיא מפורסם הדבר שחיי חטא הם שכיחים אצלם והוא בקרא ואייה בכוציני ואחד מרמה את השני ורח"ל בקשו להתיר להם עריות וזה מלבד המוזכר בשאלה שכאשר הם במצב של ריב ועומדים לפני גירושין שמצב זה נמשך בדרך כלל חודשים ארוכים אחוז גדול מהם בוחר לו בן זוג כי מבחינתם הם כבר פרודים וידוע שאחוז הגרושין גבוה ומתקרב לחמשים אחוז

ואם הם לא ינשאו בחופה וקדושין אלא בנישואין אזרחיים עי"ז ימנעו הרבה עברות של איסור אשת איש שהם מג' עברות החמורות וכן ימנעו לידת ממזרים וידוע שבארה"ב יש הרבה אלפי זוגות שנישאים אצל רב אורתודוקסי ומתגרשים אזרחית ואח"כ נגרמים עי"ז איסורי אשת איש כאשר האשה נישאת שוב בלי גט ויולדת ממזרים והדבר נורא ובארה"ב או בחו"ל בכלל שהגירושין על פי תורה אינו מחוק המדינה עוד יותר השאלה האם לא צריך להפסיק לערוך חו"ק לאנשים שאינם שומרי תורה ומצוות מחמת החששות הנ"ל

ויעויין ברמ"א אה"ע סי' כ"ו סעיף א' קכתב וז"ל... אבל אם מיוחד אליו אשה וטובלת אליו יש

והשאילת יעב"ץ ח"ב סי' ט"ו והתעלומות לב ח"ג סי' ל"ב אות א' וה"ר רפאל בירדוג'ו במשפטים ישרים ח"ב סי' ק"ע ולעיל הבאנו שכן דעת הראב"ד שפלגש מותרת להדיוט בלי חופה וקדושין וכתבנו שכן דעת החלקת מחוקק בדעת הטור והרא"ש ודעת הבית שמואל שלהרמב"ם אין איסור לאו ולדעת הרא"ש והטור אין איסור כלל נמצינו למדים דדעת רוב הפוסקים דאין איסור דאורייתא להדיוט בפלגש

ודעת הרבה פוסקים דאין אפילו איסור דרבנן וזאת השאלה שלפנינו מחמת הקלקולים הגדולים הבאים בדורנו עקב סדור חו"ק אולי יש מקום להשתדל שלא להשיא את מי שמומר לכל התורה כולה בחו"ק ובא לשאת אשה או מחמת חוק המדינה כאן באה"ק או מחמת בקשת קרובי משפחה בחו"ל והאמירה הרי את מקודשת לי אינה מובנת לא לחתן ולא לכלה שאינם יודעים מהו מושג של קדושה רח"ל ובפרט בחו"ל הבעיה יותר חמורה כי אין חוק המדינה המחייב את בני הזוג להתגרש בגט כשר והרי יש הרבה פוסקים הסוברים שפלגש מותרת להדיוט ולכן אולי כדאי שלא לסדר להם חו"ק

אוצר החכמה

(ג)

הב"י בסי' קל"ד באה"ע הביא מחלוקת הרב מימון נג'אר והרשב"א אם אדם קנס עצמו שאם לא יתן גט עד מועד מסוים יתן קנס של ממון האם הוא אונס דעת הרבמימון נג'אר שמכיון שהוא חייב את עצמו ממון לא מיקרי אונס ודעת הרשב"א דגם באופן זה הוא אונס והגט אינו כשר אם נתן הגט עקב אונס הגם שהוא עצמו התחייב בזה אבל אם אחרים מפחידים אותו בהפסד ממון גם הרב נג'אר מודה דהוי כפית גט שלא כדין ואי אפשר באופן זה ליתן הגט וכיום שרוב המשפטים מתנהלים בערכאות הנקראים בתי דין למשפחה ושם יש חששות גדולים שנותנים מזונות גבוהים לבעל כאשר אינו רוצה ליתן גט ומחמת שאינו יכול לעמוד בגובה המזונות נותן גט והוי גט כפוי שלא כדין ויעויין באגרות משה סי' קל"ז שדן במקרה כזה וכותב דהוי כפית גט שלא כדין והגט אינו גט

כן היום נוהגים בבתי הדין הרבניים להטיל סנקציות על הבעל כאשר אי אפשר לכפות על הבעל ליתן גט על פי הדין אך לדעת בית הדין על הצדדים להתגרש וסומכים עצמם על המובא

אומרים שמותר והוא פלגש האמורה בתורה (הראב"ד וקצת מפרשים) וי"א שאסור ולוקין על זה משום לא תהיה קדשה (הרמב"ם והרא"ש והטור) עכ"ל ובחלקת מחוקק שם ס"ק ב' כתב ז"ל מדברי הרא"ש והטור לא משמע שיהיה אסור בפלגש רק פגם משפחה והעדר כבוד... גם מדברי הרמב"ם אינו משמע שיהיה מלקות בפלגש המיוחדת לאיש אחד דהא כתב כל הבעל אשה לשם זנות בלא קדושין לוקה משמע במיוחדת לו לשם אישות אף בלא קדושין אין בה לאו לכל הפחות ובהלכות מלכים לא כתב רק אבל ההדיוט אסור בפלגש ולא כתב שלוקה עליה עכ"ל הח"מ

ובב"ש שם ס"ק ב' כתב וז"ל מיהו מה שכתב לוקין בפלגש אין מוכרח כמה שכתוב בחידושי מהר"ר יוסף מטראני ריש קדושין כתב דרמב"ם איירי כשהיא מזומנת לזנות אז הוי קדשה וכ"כ בכס"מ ספ"ב הל' גערה בתולה גם הרמב"ן כתב בתשובה כשהיא פלגש ליכא איסורא לדעת הרמב"ם אפילו להדיוט היינו לפי גירסתו שלא גרס ברמב"ם בהל' מלכים להדיוט אסור ואפילו לגירסתנו שם דכתב הרמב"ם להדיוט אסור מ"מ אין ראיה שלוקין על פלגש ומהרא"ש והטור נראה שאין איסור כלל עכ"ל יעוי"ש

ויעויין באוצר הפוסקים שם שהביאו דעת הרשב"א ח"ד סי' ש"ד שסובר שפלגש להדיוט אסורה בלאו לא תהיה קדשה והמגיד משנה פ"א הל' אישות הל' ד' סובר דאפשר לומר דאין איסור לאו אך יש ביטול עשה דכי יקח איש אשה וכן לומד הרא"מ על התורה בבראשית כ"ה על הפסוק ולבני הפלגשים בדעת רש"י והרשד"ם סי' רל"ב סובר כן בדעת הרמב"ם ודעת היר רמה בסנהדרין כ"א ע"א דאיסור פלגש להדיוט הוא מדרבנן וכן דעת הרד"ך בית ט' תדר ח' וט' וכן לומד הרדב"ז ח"ד סי' רכ"ה בדעת הרמב"ם ובתשו' המיוחסות להרמב"ן סי' רפ"ד כתב דפלגש מותרת להדיוט בלא חופה וקדושין וכן לומד העצמות יוסף בדעת הרא"ש וכן דעת הים של שלמה בפ"ב יבמות סי' י"א בדעת הטור והרא"ש להתיר פלגש להדיוט וכן דעת הר"ן בשו"ת סי' ס"ח וכן כתב הסמ"ק בסי' קפ"ו

והריב"ש סי' שצ"ה וסי' שצ"ח הביא שכן דעת הר' חסדאי בר' שלמה להיתר והברכי יוסף שם ס"ק א' הביא שכן דעת הריטב"א להיתר וכן כתב המהר"ם פאדווה סי' י"ט להיתר וכן התירו הבעל צדה לדרך מאמר שלישי כלל ראשון פ"ב

משום לפני עור לא תתן מכשול כדמוכח בפ"ק דע"ז ו' ע"ב וכו' דמכל מקום איסורא דרבנן איכא דאפילו קטן אוכל נבלות ב"ד מצווין להפרישו כל שכן גדול שלא יסייע עכ"ל

(ה)

ברכת אירוסין וברכת חתנים שתכנס הוא מקדש עמו ישראל בחופה וקדושין ומשמח חתן עם הכלה וכלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה אך כאשר מעשיהם הוא היפך כל זה ומתכוונים לעבור על איסורי נדה רח"ל יש מקום לדון שאי אפשר לברך כי הוי ברכה על מעשה שיביא לעברה כי הרי קשר הנישואין יביא לריבוי איסורי נדה הגם שגרו גם לפני זה ביחד ובגמרא ב"ק צ"ד ע"א דתניא ראב"י אומר הרי שגזל סאה של חטין וכו' והפריש ממנה חלה כיצד מברך אין זה מברך אלא מנאץ ועל זה נאמר בוצע בך נאץ ה' וכן נפסק ברמב"ם ובשו"ע בסי' קס"ו סעיף א' אכל דבר איסור אע"פ שאינו אסור אלא מדרבנן אין מזמנין עליו ואין מברכין עליו לא בתחלה ולא בסוף והט"ז שם ס"ק א' כתב וז"ל כן כתב הרמב"ם פ"א מברכות והראב"ד השיג עליו וז"ל טעם בזה שלא אמרו אלא אין מזמנין עליהם לומר שאין להם חשיבות קבוע הואיל ואוכלין דבר איסור והוא כעין אכילת פירות שאין להם קבי לזימון אבל ברכה תחלה וסוף למה לא יברכו הואיל ונהנה עכ"ל... והרא"ש הסכים להראב"ד מדאיתא מפרק הגוזל... וע"ז אומר בוצע בך ניאץ ה' אלמא שחייב לברך אלא שברכתו ניאון עכ"ל והב"י חזק דעת הרמב"ם מהירושלמי במצה גזולה אסור לברך עליה כו' ועוד מתוספתא דתניא על כלם אין מברכין עליהם ואין מזמנין עליהם כו' וההוא דאין זה מברך אלא מנאץ הכי קאמר הלכך לא יברך ולענ"ד דודאי לא היה מביא הרא"ש ראיה מההיא דמנאץ ללמוד משם שיברך וינאץ הקב"ה דודאי טוב לו השתיקה אלא נראה דגם הראב"ד אינו חולק על אוכל איסור במזיד אלא על האוכל בשוגג עכ"ל הט"ז

וז"ל המגיד משנה בהלכות חמץ ומצה פרק ו' הלכה ז'... בירושלמי תני מצה גזולה אסור לברך עליה א"ר אושעיא על שם ובוצע בך נאץ ה' הדא דתימר בתחלה אבל בסוף דמים הוא חייב לו ר"י אומר אין עבירה מצוה ר' יוסי אומר אין מצוה עבירה א"ר אילא אלה המצות אם עשיתן כמצותן הרי הן מצות ואם לאו אינן מצות... אבל גזל חטים או קמח ועשאו פת ודאי יוצא שקנאו

ברמ"א אה"ע בסי' קנ"ד סעיף כ"א שכתב וז"ל... וכל מקום שאין כופין בשוטים אין מנדין אותן ג"כ ומ"מ יכולין לגזור על כל ישראל שלא לעשות לו שום טובה או לישא וליתן עמו או למול בניו או לקברם עד שיגרש ובכל חומרא שירצו ב"ד יכולין להחמיר בכה"ג ובלבד שלא יגדו אותו עכ"ל ומקור הלכה זו היא ר"ת ובביאור הגר"א אות ס"ז הביא וז"ל דיכול להנצל מזה לילך לעיר אחרת עכ"ל ומקור טעם זה שיכול להנצל לילך לעיר אחרת הוא ר"ת ואם כן מכיון שהסנקציות שניתנים כיום ע"י בתי הדין כגון שלילת רשיון נהגות וסגירת חשבונות בנקים וכדו' וביחד עם זה עושים לו עיכוב יציאה מהארץ ואינו יכול להמלט מהסנקציות ויתכן אנשים שהסנקציות האלו אצלם הוא אונסי ממון ולכן צריכים בתי הדין להזהר בזה הרבה ולשקול היטב מעשיהם ויעייין בספרי מגדל צופים ח"א סי' מ"ה שם מובאים מקורות שאונסי ממון נקראים אונס לגבי שאלת כפית גט שלא כדין ומכיון שרוב רובם של הגירושין הם של אנשים שאינם שומרים מצוות אם לא ינשאו בחו"ק ינצלו גם מהחששות האמורים

אוצר החכמה

(ד)

יש עוד מקום לדון כאשר בני זוג שאינם מקיימים מצוות רוצים להנשא ואינם מתכוונים לשמור טהרת משפחה ומתכוונים שהנישואין יהיו באיסור כרת והרי זה שמשיאים אותם מסייעים להם לעבור עברות והגם שמעשה סדור חו"ק לא הוי עברה אולם הרי בפועל כאשר הם נשואים הם קשורים זל"ז יותר ויכול להביא ליותר עברות מאם לא היו נישאים וכמובא שרוב בעילות אחר הבעל ומעשה הנישואין לכאורה מסייע לדבר עברה והגם שלפני עור לא תתן מכשול עוברים רק בתרי עברי דנהרא משא"כ כאשר יכול להגיע לאיסור לבדו אינו עובר המושיט כוס יין לנזיר כמובא בגמרא ע"ז ו' ע"ב מ"מ מסייע לדבר עברה יש איסור גם כאשר יכול להגיע לאיסור מבלי המסייע כמובא ברא"ש בגמרא שבת ב' ע"א וז"ל ותרי בבי קמייתא דקתני בהן בעה"ב פטור והעני פטור מפרש בגמרא דפטור ומותר לגמרי משום דלאו מעשה קעביד וקשה והיכי קאמר דפטור ומותר לגמרי והא קעבר לפני עור לא תתן מכשול וכמו מושיט כוס יין לנזיר ואבר מן החי לבן נח ואין לומר דהכא מיירי בכהאי גוונא דאפילו אם לא היה נותנו בידו היה יכול ליטלו דהשתא ליכא

מברכים אותם בכל ז' ימי השבוע ומ"מ מסתבר שגם ברכת השבח אי אפשר לברך כאשר עושים מעשה שהוא הכשר לעברה ולדעת הרמב"ם והשו"ע שברכת אירוסין הוא ברכת המצות או לדעות שהוא ברכת השבח שמשבחים את הקב"ה איך אפשר לקרוא למעשה הקדושין ולברכת האירוסין והחתנים ברכה או שבח בשעה שבני הזוג מתכוונים לחיות חייהם בעברת כרת רח"ל ולכאורה יש כאן חשש גדול לומר שזה נאון ולא ברכה

וראיתי באנציקלופדיה התלמודית בערך ברכת המצות שכתבו הטעם שאין מברכים ברכה על נתינת הגט מכיון שמזבח מוריד דמעות על מגרש אשתו ראשונה אך לא מצאתי שם המקור לזה וכאן בנישואי חטא אלו איך אפשר לומר בזה ברכה וצריך עיון גדול בכל זה מכיון שלא ראיתי מי שדן בזה ואיני מתכוין בזה לפסוק דברים לגבי הברכות ועצם שאלת סדור הקדושין לבני הזוג הנ"ל כי לפסוק בשאלות אלו הנוגעות להנהגת הציבור בכלל צריכים להחליט בזה גדולי הדור כי יש טעמים לומר כי עת לעשות לה' וגו' וכאן אם לא נסכים לסדר להם חו"ק ילכו לרכנים רפורמים ויתנתקו עוד יותר מהתורה ומאידך יש לומר שבין כה וכה הם מנותקים ואולי כאשר ידעו שאין רוצים לסדר להם חו"ק זה דוקא יעורר בהם מחשבות לאן התדרדרו ובפרט בדור שלנו שיש התעוררות לתשובה אולי זה ידחוף אותם לחשבון הנפש לחזור בהם מהנהגתם המופקרת וכאמור לא אני הצעיר שבתלמידים יכול לפסוק בשאלה חמורה זו אלא ראיתי צורך להעלות שאלה זו למען זאת שידונו בה גדולי הדור שהם הם שצריכים להחליט בזה

לסכום

- (א) בשו"ע סי' ק"מ נפסק שמומר יכול לגרש וכן להיות שליח ליתן גט
- (ב) יש דעות שפלגש מותרת להדיוט יש דעות שיש איסור לאו ויש דעות שיש איסור עשה ויש דעות שהאיסור הוא מדרבנן
- (ג) אם אונסים אדם באונס ממון לגרש את אשתו בשעה שעל פי דין אי אפשר לכפות אותו לתת גט הוי זה נתינת גט באונס והגט אינו גט
- (ד) יש שאלה שעריכת חו"ק למי שמתכוין לחיות חייו בלי טהרת המשפחה הוי בגדר מסייע

בשינוי ודמים לבד הוא חייב לו כך נ"ל עכ"ל המגיד משנה ויעויין במשנה ברורה סי' קצ"ו ס"ק ד' וז"ל אם גנב או גזל חטים וטחנן ואפאן יש אומרים שאע"פ שקנאן בשינוי והרי הם שלו אלא שחייב לשלם לו דמים עבורם מ"מ אסור לו לברך על זה בין ברכה ראשונה ובין ברכת המזון דלענין ברכה דאית בה ברכת ה' חמיר טפי ותמיד הוא בכלל נאון וי"א דהואיל וקנה יכול לברך ודעת המ"א דלענין ברכה מ"ז אם אכל כדי שביעה יש להורות כזה שיברך ברכה מ"ז דהוא דאורייתא ויש להחמיר ולברך עכ"ל המשנ"ב

ובשער הציון שם ציין דעת הסוברים דאינו מברך שהם הב"י וכן משמע ברא"ש בדעת הרמב"ם וכן משמע ברש"י והדעה שמברכים הוא המ"א בשם הרב המגיד ומעיר שם דאין מוכרח ללמוד כן בדעת הרב המגיד אלא שהוא כתב דיצא ידי חובת המצוה אבל לא מוכרח שמברך ומביא בשם רבינו מנוח מברך ושם בשעה"צ בס"ק ט' כתב וז"ל ומלבד זה עיקר דינו של המ"א שהניח היסוד דמפני שהוא דאורייתא יש להחמיר לברך בשינוי ג"כ רפיא מאד דכיון דיש בזה חשש ניאון ג"כ אין שייך יפוי מפני שהוא דאורייתא ודומיא דמאי דאמרין ברכות כ"ב היכא שתפלתו תועבה ופסקו הפוסקים שצריך לחזור ולהתפלל והטעם דכיון שהוא תועבה כאלו לא התפלל כלל והכי נמי בעניננו כיון דהמחמירין סוברין דברכתו נאון הוא ג"כ א"כ אפילו דאורייתא היא אין כדאי לברך עכ"ל והביאור בדברי השער הציון שמכיון שיש כאן ספק חיוב ברכה דאורייתא וספק נאון אין הספק חיוב דוחה את הספק נאון כי יש כאן גדר של מקלל שם ה' ובפרט להסוברים דספיקא דאורייתא לחומרא הוא רק מדרבנן יש כנגד זה ספק נאון שהוא מגדרי איסור דאורייתא

והנה ברכת אירוסין לדעת הרמב"ם הוא ברכת המצות כן כתב בהל' אישות פ' ג' הל' כ"ג וכן פסק השו"ע אה"ע סי' ל"ד סעיף ג' ומזה שאנו נוהגים שלא החתן מברך ברכת אירוסין אלא הרב והחתן אינו מצוה לרב לברך בשליחותו לכאורה משמע שאינה ברכת המצות אלא ברכת השבח וכן נראה מהמרדכי שהביא בשם רש"י שאם ברך ברכת אירוסין ונתברר שהקדושין היו בטעות ולא תפסו אין צריך לברך עוד פעם את הברכות בשעה שמקדשה אפילו עברו כמה ימים וסגי לה בברכות הראשונות הו"ד ברמ"א סי' ס"א וברכת חתנים לכאורה הוא ברכת השבח לכל הדעות שהרי

לדבר עברה

(ה) יש שאלה אם מותר לברך ברכת אירוסין וחתנים באופן האמור משום בוצע ברכ' נאץ ה' וכן כאשר הברכה עולה על מעשה הכנה לחיי חטא

(ו) מאידך אם יוחלט שאין מסדרים קדושין לאלו שפרקו מעליהם עול קיום תורה וטהרת המשפחה יש חשש שדוחקים אותם לעבר

הרפורמים ומרחקים אותם עוד יותר ממה שהם רחוקים ומאידך אולי דוקא הנהגה זו תביא אותם לחשבון הנפש שיחשבו לאיזה מקום הם התדרדרו

(ח) שאלה זו היא שאלה כללית עבור ציבור גדול וגדולי ישראל להם יש הכח להחליט בזה ומה שהבאתי דברים בזה הוא רק להעלות הבעיה בכדי שגדולי ישראל יתנו את דעתם עליה

סימן מד

רב ייחד עד פסול עם עד כשר לקידושין האם הקידושין פסולים מדין עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה

[אוצר החכמות 1234567]

שאלה

(א) אשה שמת בעלה ויש לה ממנו בן ורוצה להנשא לאח בעלה וטוענת שהנישואין עם בעלה לא היו כשרים מכיון שעד של הקידושין היה עד פסול וממילא אין לאח דין אח הבעל כי לא היתה נשואה לאחיו האם אומרים עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה וממילא אינה נקראת אשת אחיו ומותרת לו אם יתברר שאכן היה עד פסול בקידושין

(ב) מה הדין אם נולד לה ולד ממנו האם אפשר להתירו בקהל

תשובה

בתשובות חת"ס אה"ע סי' ק' כתב וז"ל... גידן רב אחד סידר קידושין וצירף עמו שמש אחד להיות ב' עדים מיוחדים והיו שם עוד רבנים ואנשים הרבה בחופה אבל לא השגחו על הקידושין כנהוג ואחר איזה שבועות נודע להרב המסדר שהשמש שצירף עמו ויחד אותו לעדות הוא קרוב עם הכלה שני בשני בחד בעל ונפשו בשאלתו אי צריכא לקדש שנית בעדים או יש לסמוך אאסיפת העם שהיה שם אף שלא ראו ולא השגחו על נתינת הטבעת והרי את מקודשת מ"מ אומדנא דמוכח שנתקדשה וברכו אירוסין ונישואין או דלמא אין לסמוך על זה ועוד נסתפק כיון שנמצא קרוב או פסול פוסל כל העדות ...

בהר"ן פרק המגרש ג' גיטין כשרים שם בסוף

הסוגיא העלה הר"ן בשיטת הרי"ף ורמב"ם ורוב הראשונים דלר"א אף עידי חתימה כרתי דהכוונה לא שעדי חתימה בכתבם יועילו כמו עידי מסירה בפנינו דזה אינו אלא כל שהגט יוצא מתחת ידה מחותם בעידי חתימה שאין בו חשש זיוף כי מן התורה נחקרה עדותן בבית דין הרי אנחנו כולנו יודעים שבא מיד בעלה לידה אע"פ שלא ראו עדים המסירה הרי כולנו עידי מסירה ומגורשת למפרע משעת המסירה שהרי הוא כאילו נמסר בפני עדים ע"ש בפנים הרי מתירים אשת איש לעלמא על אומדנא מבוררת הלז כעין אומדנא דחובל ונחבל עיין סמ"ע ושו"ך סס"י צ' ולא עדיפי עדי ערוה מעדי ממון דהא מדבר דבר ילפינן ומכ"ש דליכא הכחשה מסברא לא בעינן עדים כלל רק מגזרת הכתוב דבר דבר מממון א"כ דן מיניה ומיניה ומנא לן להחמיר טפי ודבר זה יבואר לקמן אי"ה עפ"י דברי חידושי הרשב"א קידושין ס"ה ע"ב עכ"ל החת"ס

החת"ס לומד בדעת הר"ן שלא צריך כלל עדי מסירה ותוקף הגירושין הוא מחמת אומדנא שהגט נמסר לאשה וכלשון החת"ס "הרי כולנו עידי מסירה ומגורשת למפרע משעת המסירה שהרי הוא כאילו נמסר בפני עדים" והמעין בלשון הר"ן שנציע להלן יראה מלשונו שאין כונתו "שכולנו עידי מסירה" שהאומדנא היא נותנת תוקף למעשה הכריתות אלא העדי חתימה נותנים תוקף למעשה הכריתות "דהוי ליה העדי חתימה כעדי מסירה שהרי הגט יוצא מתחת ידה בעדים אלו וכידוע שהבעל מסר לה " ואין ראייה

הרי"ף וכתב הרשב"א שגם הראב"ד סובר דאף עידי חתימה כרתי לר"א וגם רבינו ירוחם בח"ב מסכים לדברי הרי"ף וכן דעת הרמב"ם עכ"ל הב"י

וז"ל הר"ן שם סוף פ' המגרש והיינו דאמרינן בכל דוכתא דר"א ס"ל דעדי מסירה כרתי ולא אמרינן אף עדי מסירה כרתי ומיהו מאי דמורה ר"א דעדי חתימה מהני היינו משום דס"ל שהמסירה כורתת כל שיש בשעתה עדים (בדבר) בין שהם מעידים על המסירה עצמה או על גוף הדבר... לא משום דס"ל דעדי חתימה כרתי אלא שהמסירה כורתת מכיון שיש עדים על עיקר הדבר דהוה להו עדי חתימה כעדי מסירה שהרי הגט יוצא מתחת ידה בעדים הללו ובידוע שהבעל מסר לה ונמצא כאילו הן עצמן מעידים על המסירה עכ"ל

ולכאורה לפי דברי החת"ס צריך לומר שמחלוקת הרי"ף ויש מהגאונים והרא"ש לדעת הר"ן היא שגם הרי"ף ודעימיה סוברים דבעינן עידי מסירה והמחלוקת היא האם האומדנא שהבעל מסר לאשה את הגט יש לו גדר של עדי מסירה וכלשון הר"ן דהוה להו עדי חתימה כעדי מסירה... ונמצאו כאילו הן עצמן מעידים על המסירה לדעת הרי"ף נחשבת מסירת גט שיש עליו עדים חתומים בינו לבינה כאילו נמסר בעדים ולדעת החולקים על הרי"ף אין נחשב זה לעדי מסירה כי מי יימר שהבעל מסר את הגט לאשה אולי האשה לקחה את הגט באופן של טלי גיטך מעל גבי קרקע ולא כולי עלמא דינא גמירי או שלא הבעל נתן לה את הגט אלא האשה מצאה את הגט מוצפן בבית ונטלתו ובאמת צריך עיון לדעת הר"ן אמאי אין צריך צריך עדי מסירה גם להרי"ף ודעימיה דמי יימר שנמסר כהלכה ולא כל עלמא דינא גמירי איך לתת את הגט באופן שיהיה כריתות

ולכאורה מלשון הרא"ש משמע שלא למד כהסבר הר"ן בדעת הרי"ף שכתב שהכריתות תלוי רק בעידי מסירה וזולתם אינו גט כלל ומשמע מלשוננו שלמד בדעת הרי"ף שסובר שלא בעינן עידי מסירה בדיעבד גם לר' אלעזר ומספיק עידי חתימה ובזה שהאשה מוציאה את הגט היא מגורשת כי יש בזה הוכחה שקבלה את הגט מבעלה לשם גירושין אך לא מגדר עידי מסירה

וכן משמע מלשון הרמב"ם פרק א' גירושין הלכה ט"ז שכתב וז"ל חתמו בו שנים ונתנו לה

מדברי הר"ן שאומדנא כורתת וממילא אין מקור מכאן למה שאומר החת"ס בהמשך דבריו שיובאו לקמן שמכיון שהאומדנא עושה את מעשה הגירושין או הקידושין ולכן במקום אומדנא לא אמרינן עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה

וז"ל הב"י אה"ע סי' קל"ג... מסרו לה שלא בעדים... בפרק המגרש (דף פ"ו ע"א) תנן ר' אלעזר אומר אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו בפני עדים כשר שאין העדים חותמים על הגט אלא מפני תיקון העולם ואמרינן בגמרא (שם) דהלכה כר' אלעזר בגיטין וכתב הרי"ף דמהא שמעינן דלא בעינן עידי מסירה היכא דאיכא עידי חתימה והיינו דתנן בהשולח שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם דאי ליכא בגט עידי חתימה אלא ניתן בעידי מסירה בלבד וימנין דמייתי עידי מסירה ואתי בעל ומערער ומקלקל לה הילכך תקינו שיהיו העדים חותמין בגט דאי אייתי בעל ומערער מפקא ליה לגיטא ומקיימא ליה בעידי חתימה ודחיא ליה ואי ס"ד דלא סגי לן בעידי חתימה אלא עד דאיכא עידי מסירה מאי תיקון העולם איכא וכו' אלא ודאי כל היכא דאיכא עידי חתימה לא בעינן עידי מסירה וכל היכא דאיכא עידי מסירה לא בעינן עידי חתימה דבחד מינייהו סגי... עכ"ל... ולפי זה כי אמר ר' אלעזר עידי מסירה כרתי פירשו אף עידי מסירה כלומר בעידי חתימה לחודיהו סגי וה"ה בעידי מסירה לחוד ולר"מ דוקא עידי חתימה כרתי לחודיהו אבל עידי מסירה לחודיהו לא כרתי

והרא"ש דחה ראיותיו וכתב עוד ומדקאמר בכל דוכתא עידי מסירה כרתי משמע שהכריתות תלוי רק בעידי מסירה וזולתם אינו גט כלל... ולמחר כשתביא הגט לראיה דכיון שהגט בידה ועדים חתומים בו תלינן דמסתמא בהכשר נעשה גט בעידי מסירה דהכל יודעים דאין דבר שבערוה פחות משנים ואי אפשר להתיר אשת איש אם לא נמסר לה הגט בפני שנים להתירה לשוק ואף לר"מ דאמר עידי חתימה כרתי לעולם אינה מותרת לשוק אם לא שנמסר בפני עדים דעידי חתימה אינם מעידים שבא לידה וכן פירש ר"ת... ודעת הרא"ש הוא כדברי התוס' בריש גיטין ג' ע"ב וזה דעת רש"י... וכתבו הרשב"א והר"ן בהמגרש שרבינו אפרים והר"ה דחו את דברי הרי"ף ומשמע דסבירא להו כדעת התוס' וכן דעת סמ"ג והתרומה והמרדכי... אבל הר"ן מסכים לדעת הרי"ף וכן נראה שהוא דעת הרשב"א... וכתבו ג"כ שהרמב"ן השיב להעמיד דברי

הגט לאשה ע"י הבעל לא נותן למסירה דין של עדי מסירה

עוד שם בתשו' חת"ס כתב וז"ל הנה בתה"ד סי' ר"ז מייתי דברי א"ז ורא"מ דלרש"י בסבלונות חיישינן שקידשה בהסבלונות עצמה אם שלח השליח בפני שני עדים באופן שנודע לנו ששלח הסבלונות אע"פ שהשליח מסר בינו לבין עצמו מקודשת לרש"י ויש אומרים אפילו שלח בלא עדים והב"ש סי' מ"ה ס"ק י"ב קיצר בהעתקתו כי האריך וסיים בדעת הרא"מ כי לא עדיף מממון דהרי ילפינן דבר מממון וחזקה שליח עושה שליחתו וגמר ענינו הוה כמו הן הן עדי ייחוד הן הן עדי ביאה והיא מקודשת ע"י ב' חזקות חזקת אש בנעורת וחזקה לא עשה בעילתו בעילת זנות ובודאי קידשה והיינו חזקה מכח רובא דרובא עבדי הכא וה"נ רובא מקדשי ע"ש עכ"ל

ולכאורה צריך להבין שלפי שטת רש"י שגט כאשר יש בו עדי חתימה ומסר הגט בלי עדי מסירה אין מכשירים את הגט על סמך אומדנא שבודאי מסר לה הבעל את הגט כי צריך עדי כריתות בשעת המסירה וא"כ כאשר שולח לה סבלונות בפני עדים ומסר השליח הסבלונות שלא בפני עדים אמאי חוששין לקידושין הרי אין עדים על מעשה הקידושין ואולי יש לחלק על פי מה שמדמה הב"ש שליחת הסבלונות לאש בנעורת שבוער בשולח כאש בנעורת שהכלה תקבל את הסבלונות וחזקה ששלח כזה שליח שבודאי עשה שליחתו וטרח לברר ולעקוב שהסבלונות נמסרו משא"כ שענין הגט יש הרבה פעמים שאחד הצדדים מתחרט ברגע האחרון ועכ"פ מסירת הגט הוא מעשה שלא נעשה בהתלהבות כאש בנעורת לפחות ע"י אחד הצדדים ולכן אין כאן מספיק אומדנא שנמסר הגט כדין ואולי היה באופן של טלי גיטך מעל גבי קרקע או מניעות אחרות לכשרות מסירת הגט ואין כאן מספיק אומדנא שיהא לו כח כעדים וחסר בעדי הכריתות וצ"ע

עוד שם בכת"ס כתב וז"ל אך מה שיש לפקפק הוא מה שכתב הרב השואל משום שהוא יחד את הפסול להעיד נמצא עדות כולן בטלה... אמנם אמת נכון הדבר מה שכתב באבני מלואים סי' מ"ב נהי דראוי ונכון ליחד עדים בגיטין וקדושין מ"מ העיקור דלא נאמרו דברי הרי"ף ורמב"ם אלא כגון עדות ממון ונפשות אבל דברים שתחלת עשייתן צריכים עדים אע"פ שאינו מייחדים עדים מ"מ דעת הבעלים אינם אלא על הכשרים ולא כל

בינו לבינה או שנמצאו עדי מסירה פסולין הרי זה כשר הואיל ועדים שבו כשרין והרי גט יוצא מתחת ידה עכ"ל והרמב"ם אינו מכשיר את הגט מטעם שעדי חתימה נחשבים לעדי מסירה אלא מטעם שעדים שחתומים על הגט כשרים והם נותנים את הכריתות בגט וראיתי באנציקלופדיה תלמודית ערך גרושין שמביאים בשם המאירי ג' ע"ב ול"ו ע"א שכתב שלדעת הרי"ף אף עדי מסירה כורתים לר"א ולהוציא מדעת ר"מ שסובר עדי חתימה בלבד כורתים עכ"ד ומשמע מהדברים שאינו לומד כהר"ן שלדעת הרי"ף עדי חתימה נחשבים כעדי מסירה

אוצר החכמה

ולכאורה לדברי הר"ן היה צריך להיות כתוב בגמרא שלר"מ עדי החתימה צריכים לחתום לשמה ולר"א הכתיבה צריכה להיות לשמה ואין צורך בחתימה ולא להזכיר כלל ענין עדי מסירה כרתי שהרי להר"ן אין שום מחלוקת בין ר"מ לר"א על עדי המסירה והמחלוקת ביניהם היא האם צריך עדי החתימה או לאו ודעת שניהם שוה בענין עדי המסירה שצריך שיהיו ולהסבר הר"ן בדעת הרי"ף קשה מדוע הגמרא מביאה את המחלוקת של ר"מ ור"א אי עדי חתימה כרתי או עדי מסירה כרתי

ולולי דברי הר"ן מובן שלר"מ עדי חתימה כרתי שהעדים שצריכים להיות בגט שילפינן דבר דבר מממון נחשבים עדי החתימה והאומדנא שהבעל מסר לאשה את הגט הוא גדר אומדנא שמספיקה ולא גדר עדים ולדברי ר"א עדי הגט הם עדי המסירה ומובן לשון הגמרא וצ"ע

אוצר החכמה

ואפילו לדעת החת"ס שלומד מהר"ן בדעת הרי"ף שהאשה שיש לה גט שיש עליו עדי חתימה הגם שנמסר לה בינו לבינה בלי עדים נקרא שהגט נמסר בעדי מסירה מחמת אומדנא וכן סוברים הרמב"ם הראב"ד הרמב"ן הרשב"א ורבנו ירוחם ואילו דעת רש"י היא שהלכה כר"א הכונה שגט אפילו אם יש בו עדי חתימה אם לא נמסר בפני עדים הגט בטל וכן סובר ר"ת ובעלי התוס' והרא"ש ובעל העיטור והסמ"ג ובעל התרומה והמרדכי וכן יש מן הגאונים שהביאו הרמב"ם והרי"ף יעויין בב"י סי' קל"ג והב"ח הביא שהמהרש"ל פסק כהרא"ש והשו"ע שם פסק כדעת הרי"ף והביא את דעת הרא"ש בשם יש אומרים והב"ש שם ס"ק ג' כתב שהש"ג סובר כהרא"ש ומסיק הב"ש שלמעשה צריך עיון הרי שהרא"ש ודעימיה סוברים שהאומדנא שנמסר